

דו"ח עבור עבודת פרקטיקום של 30 שעות

מאת:

עבור:

לצורך ביצוע הפרקטיקום, נבחרו שלושה ילדים ומשפחותיהם, אשר כולם שוהים באותו הגן, והתנדבו בהתאם להסברים שלי הנוגעים למהות הפרקטיקום והניסיון בביצוע ניתוחי התנהגות. שלושת האימהות שהתגייסו לטובת "הפעילות" בחרו להתנדב מכיוון שהתאימו לפרופיל של 'מקרה קל' באופן יחסי, אשר מטרידים במידה נמוכה את ההורים ואת ההורים גם יחד. לכן לתרגל את הפעילות בתנאים כאלו אפשר התחלה חלקה וקלה יותר.

מקרה מס' 1 – דני, בן 5

שאלות היכרות עם המשפחה: למה בחרת להשתתף בפעילות? קודם כל מאד שמחתי לעזור ואני תמיד שמחה לעזור איפה שאני יכולה. רציתי להשתתף כי רציתי גם אני ללמוד איך להבין טוב יותר את הילד שלי, בסך הכול זה ילד ראשון ואני מנסה ללמוד כל הזמן! **איך היית מתארת את הקושי של הילד?** בחודשים האחרונים אני שמה לב שדני מתחיל לפתח קצת נטיות של רכושנות, הוא כל הזמן קובע וצועק, זה שלי, זה לא שלך, זה את לא מקבלת. וככה הוא משתף הרבה יותר בדברים והוא נשאר לפעמים בגן לבד בגלל זה. **זה קורה באופן רנדומלי או במקרים מסוימים?** וואו זו שאלה טובה, לא חשבתי על זה אף פעם. אני לא באמת יודעת. **את זוכרת אם זה התחיל בתקופה מסוימת?** את ממש מתקילה אותי... (חושבת)...אם אני אנסה איכשהו לתארך את זה, אז אולי זה קרה אחרי שהבאנו כלב, זה מאד שימח אותו, אבל אז לדעתי זה התחיל, אני לא יודעת אם זה קשור. **ספרי קצת על המשפחה.** דני הוא הילד הראשון שלנו, אנחנו שנינו צעירים, אני בת 28 ובעלי בן 31. חיים בדירה פה ביישוב, מה עוד את רוצה לדעת? האם לדני יש עוד בעיות התנהגות שאת יכולה לחשוב עליהם? לפעמים הוא מסרב לאכול ארוחת בוקר, או שיש עכשיו דבר חדש, הוא אוהב לאכול לבד, הוא מגיע ומסיים לפני כולם או שהוא מחכה שכולם יסיימו, אבל אנחנו לא נותנים לו. **אז איך הוא מתנהג שאתם לא נותנים לו?** הוא מתווכח, עושה פרצופים, מתנהג בחציפות. מה היית רוצה שייצא מהטיפול? שקצת יירד לו מהרכושנות, שיתחלק יותר, וככה יהיה יותר עם הילדים האחרים.

רקע: דני הינו ילד נבון אשר חי במשפחה בעלת מאפיינים נורמטיביים, אשר האירוע המשמעותי היחיד שעבר עליהם בחודשים האחרונים הוא דווקא חיובי, ובדמות של חיית מחמד חדשה. בהתאמה, דני חווה התנהגות ילדותית טיפוסית על פי הגדרתו של אמו, של התנהגות בלתי נאותה הנובעת מתחושת רכושניות או אי רצון לשתף, כפי שנבחן במסגרת התצפיות.

זיהוי התנהגות: בהתאם לזיהוי של אמו של דני, ומתוך העולה מהתצפיות, דני סובל מהליך פסיכולוגי טבעי בתהליך הגדילה, אשר ייתכן שהתפתח עקב תחושות של אבדן המרכזיות בבית לאחר הגעת הכלב. עם זאת, וכפי שנצפה מראש, התנהגות זו של דני נעשית במשורה, ודני מצליח לרוב לנהל התנהגות שיתופית ונעימה מול חבריה ומול הגננת. עם זאת, נדמה שדני עלול להיות מאד טעון ומאד פגיע, ולכן הוא מתפרץ. כלומר, התבנית ההתנהגותית שזוהתה אצל דני היא בדמות רכושנות. דני חווה איום על משהו שהוא שלי או שהוא מרגיש שמגדיר אותו, והוא מנסה להגן עליו על ידי השתוללות והתנהגות מתגוננת. לצורך טיפול בתבנית זו צריך להתאים תכנית טיפולים מתאימה.

דרכי טיפול: על פי התהליך היישומי בדרכי הטיפול ומתוך העולה מהתצפיות, עולה כי ניתן לטפל בבעיות ההתנהגות של דני בשתי דרכים עיקריות. ראשית, לבדוד את התפרצויות הזעם (שאינם מכוונות כנגד ילדים אחרים, ואף לא נגד הגננת, אלא נובע מתחושת חרדה אישית), על ידי חיזוקים חיוביים, והטמעה של פעילות נאותה ביצירת קשר חיובי המוביל לתדירות גבוהה יותר של התנהגויות חיוביות על פני שליליות. כדי להתמודד עם הרכושנות בכללותה, חשוב יהיה לעצב תכנית עיצוב התנהגות הדרגתי אשר תשלב מצד אחד, פיתוח של תחושות ערך עצמי וייחודיות, אשר נדמה שאבדו לילד, ומצד שני, קידום ערכים שיתופיים, על ידי חינוך להתנהגות, כמו למשל, באמצעות שיטת כלכלת האסימונים. חשוב לשים לב כי תחושת הרכושנות של דני כמעט אף פעם לא מופיעה במקרים של חפצים, אלא כדרך שהוא צריך לחזק את הייחודיות שלו.

מקרה מס' 2 – לילך, 4

שאלות היכרות עם המשפחה: למה בחרת להשתתף בפעילות? לילך סובלת מבעיית ראייה קלה שהתגלתה רק לאחרונה, ואנחנו חוששים שבעיית ראייה השפיעה עליה כבר תקופה בלי שהבנו את זה, היינו שמחים לעין נוספת ובוודאי אחת שמבינה בזה. **איך היית מתארת את הקושי של הילד?** אני חוששת שבחודשים האחרונים אנחנו מזהים שהיא פחות חברותית, יותר מכונסת בעצמה, פחות שמחה עם חברים **זה קורה באופן רנדומלי או במקרים מסוימים?** אני חושבת שזו מגמה שאנחנו שמים לב אליה כבר זמן מה, ועם כולם, זה לא משהו ספציפי לילדים מסוימים **ספרי קצת על המשפחה?** לילך תמיד הייתה מאד חברותית ומאד שמחה, תמיד הייתה משתוללת עם כולם, היא הילדה האמצעית, יש לה אח גדול ואחות תינוקת **האם לילך מפגינה התנהגות לא נאותה בכל צורה?** בכלל לא, זה לא מה שחשוב לנו, לילך מאד מנומסת, אנחנו רוצים שתהיה שמחה.

רקע: אמה של לילך מתארת תהליך קיצוני למדיי שבו התנהגותה של לילך השתנתה באופן דרמטי עם הצורך להתחיל ולהרכיב משקפיים. אמה מתארת את המעבר הזה למשקפיים כתהליך שלווה בקשיים רבים והתנגדות רבה מצד לילך.

זיהוי התנהגות: מתוך התצפיות עולה, כי בהתאם לדברים שעלו בשיחה עם אמה, לילך עברה שינוי קיצוני במצב רוחה, ונהיר לחלוטין כי המשקפיים אינם נוחות לה. מתוך כך ניתן להבין כי למעשה התנהגותה של לילך נובעת מתוך מצוקה, הדורשת פתרונות החוצים את התנהגותה של לילך, למען אושרה ותחושתה החיובית של לילך, אשר נדמית סובלת ובלתי ערוכה לחיים פחות חופשיים מבחינתה, שאיתם היא לא מרגישה בנוח לרוץ, להיות אנרגטית מטבעה, ולשחק עם חברותיה. המשקפיים ותחושתה לגביהם, כך נראה, מעצבת את כל היחסים של לילך עם הסביבה, ומייצרת 'מעגל הסלמה' שבו המשקפיים פוגעות במצב רוחה של לילך, שמשפיעה על המציאות החברתית של לילך והמציאות החברתית משפיעה על מצב רוחה. כלומר, תבנית ההתנהגות שזוהתה היא כל דבר אשר גורם ללילך להרגיש מוגבלת ולא טבעית, דבר הגורם לה להסתגר מעצב או להתפרץ מתסכול. למרות זאת, ניתן גם לזהות דרכי טיפול שיעזרו לפן ההתנהגותי, בעוד שיש לטפל בנושא המשקפיים בנפרד ובצורה מהותית יותר.